

ПРИКАЗ НА НЕКОЛКУ СЛОЖЕНИ ЛИЧНИ ИМИЊА

Љубица Станковска

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Македонија

Key words: personal name, antroponym, antroponymy, toponym, toponymy, Macedonian language

Summary: The article's author analyses the compound personal names: *Berobran, Bregost, Dragoezd, Godoles, Ljudovid, Novosil, Pochest, Pretimir, Prvoslav, Velimazh, Verislav* and *Zhelovar*, all of which have been confirmed in the onomastic fund pertaining to the Macedonian language areal. The analyzed personal names belong to the oldest anthroponymical layer of the Slavic languages and their analysis represents an extremely important contribution to the reconstruction of the Proto-Slavic antroponymy.

Клучни зборови: лично име, антропоним, антропонија, топоним, топонимија, македонски јазик.

Резиме: Во статијата авторот ги анализира композитните лични имиња: **Беробран, Брегост, Велимаж, Верислав, Годолес, Драгоезд, Желовар, Људовид, Новосил, Почест, Првослав и Претимир*, кои се засведочени во ониимијата на македонскиот јазичен ареал. Анализираниите антропоними му припаѓаат на најстариот антропонимски фонд на словенските јазици и нивното презентирање има особен придонес за реализација на реконструкцијата на прасловенската антропонимија.

*БЕРОБРАН И

*Беробран <

која потекнува од презентската основа *бер-* од стсл. глагол БЪРАТИ, БЕРЖ 'зема, избира, бере' < ие. корен **bher-* 'носи, донесува' и од морфемата *-бран*, која потекнува од коренот *бран-* од стсл. глагол БРАНИТИ, БРАНИЖ 'брани' < општосл. **borniti*. Старото име **Беробран* е засведочено индиректно во македонската антропонија. Имено, антропонимот **Беробран* се содржи во основата на личното име

Беробранец < *Беробранџџ*, кое е документирано во писмени споменици од XIV век (Станковска, 1992: 38). Личното име *Беробранец* е образувано од исчезнатото лично име **Беробран* со деминутивниот суфикс *-ец* < *-џџ*.

Личното име **Беробран* е посебност на нашата антропонимија, бидејќи тоа не е регистрирано во антропонимијата на другите словенски народи. Впрочем, неговите составни елементи поретко се употребуваат во образувањето на сложените антропоними. Така, со морфемата *бер-/бер*, која може да се употреби како прва и како втора компонента во составот на сложените антропоними, се среќаваат личните имиња: срп. *Беривој*, *Берислав* (Грковиќ, 1977: 35–36), буг. *Беривой*, *Беримир*, *Берислав*, *Берослав* (Заимов, 1988: 19), чеш. *Nebera* (Svoboda, 1964: 69). Со морфемата *беро-* во нашиот антропономастикон се прикажани следните лични имиња: *Беривој*, *Берислав*, **Беробрад*, од кое е изведено деминутивното име *Беробраица*, *Берољуб*, *Берослав* (Станковска, 1992: 38–39).

Во антропонимијата на словенските јазици морфемата *бран-/бран* се употребува, обично, како прва составка при образувањето на сложените антропоними, а поретко се употребува како втора составка, сп. пол. *Bronisqd*, *Bronislaw*; женското лично име *Czestobrona* (Malec, 1971: 71), чеш. *Branislav*, *Bran(i)sud*; *Pribran*, *Sebran* (Svoboda, 1964: 71), хрв. *Branislav*, *Branivoj* (Šimundić, 1988: 50), срп. *Бранибор*, *Бранивој*; *Драгобран*, *Љубобран* (Грковиќ, 1977), буг. *Бранимир*, *Бранислав* (Заимов, 1988: 33). Во антропонимијата на македонскиот јазик оваа морфема се употребува како прва составка: *Бранивој*, *Бранимир*, *Бранислав*, *Бранослав* и како втора составка: *Милобран*, *Србобран* (Станковска, 1992).

БРЕГОСТ. Во турскиот опширен пописен дефтер за нахијата Драма од 1569/70 година се споменува селото *Бригошт*, а таму е запишано: „Оризари од селото *Бригошт*, припаѓа на нахијата Драма.“ (ТД, 2007: 62). А. Стојановски, кој е преведувач и редактор на документот, вели дека селото не е идентификувано, а неговото име е несигурно прочитано.

Од изнесените податоци во османлискиот документ се дознава дека жителите на селото *Бригошт* биле оризари, одгледувале ориз, а покрај селото имало река или канал, чиешто име е запишано како „Река Кучук“. А. Стојановски е во право кога споменатата река Кучук ја доведува во врска со селото Кучук Кој (Мало Село) што се наоѓа југоисточно од Драма. Оттука може да констатираме дека исчезнатото село *Бригошт* било лоцирано на почва погодна за оризишта и секако

се наоѓало во близината на селото Кучук Кој, во пространата низина на југ од градот Драма во Грција.

Макар што немаме поподробни историски податоци за раселеното село *Бригошт*, ние сметаме дека првобитната форма на името била **Брегошт*. Нашето мислење произлегува од фактот дека во говорот на тогашното македонско население името на селото, најверојатно, се изговарало како *Бригџшт*, т.е. акцентот се наоѓал на последниот слог од името, односно на вокалот *о*, така што имало услови за редукција на неакцентираниот вокал *е* во *и*. Како што е познато, серско-драмските говори имаат слободен, подвижен акцент, кој може да стои на секој слог во збороформите и на секоја морфема, вклучувајќи ги и флексивните наставки (Видоески, 1986: 20). Во врска со оваа јазична појава, Б. Видоески, меѓу останатите примери, ги наведува и акцентските алтернации, кои се јавуваат во парадигмата на глаголот *бере*, а тие се: 1 л. едн. *бѐра*, 2 л. едн. *бирѐи*, 3 л. едн. *бирѐ*, 1 л. мн. *бирѐми*, 2 л. мн. *бирѐти*, 3 л. мн. *бирѐт* (Видоески, 1986: 25).

Името на селото *Бригошт* е добиено по пат на метонимија, а е преземено од постар хидроним **Брегошт < *Брегоштъ (Поток)*, чијашто придавска компонента е образувана од личното име *Брегошт* со придавскиот суфикс *-јъ*, кој се одликува со посесивното значење. По отпаѓањето на именскиот член од составот **Брегошт < *Брегоштъ (Поток)*, изразен со хидрографскиот термин *поток*, придавката **Брегошт* се супстантивизирала и продолжила да суштествува како елиптично име.

Исчезнатото лично име *Брегошт < *Brĕgostъ* е создадено по пат на скратување од засега непотврдено име **Брегогост < *Brĕgogostъ* и тоа како резултат на губењето на консонантот *г* во интервокална позиција, со што се создале услови за контракција на еднородните вокали што се нашле во непосреден допир во долго *ѡ*, кое поради неговата нестабилност подоцна ја загубило должината (Конески, 1965: 46). Постапката при скратувањето на името се одвивала на следниот начин: **Брегогост > *Брегоост > *Бреѡст > Брегошт*. Антропонимот **Брегогост* претставува двоосновно име, кое е обликувано од морфемите *Брего-* и *-гост*. Морфемата *Брего-* потекнува од презентската основа *брег-* од стел. глагол *брѣци*, *брѣж* 'се грижи над некого, бере грижа за нешто' < прасл. **bergti*. Во старословенско-македонскиот речник се потврдени глаголите *бреци* и *небрѣци*, *небрѣж* 'не се грижи, не обрнува внимание, е небрежен' (Десподова, 1999: 42, 253). Морфемата *-гост* потекнува од стел. именка *гостъ*

‘гостин’, со постаро значење ‘туѓинец, дојденец во одредена заедница’ < прасл. **gostī* од ие. **ghostis* (Skok, 1971: 595; Bezljaj, 1971: 164).

Во антропонимијата на македонскиот јазик со морфемата *брег/-брег* се посведочени личните имиња: *Брегод* < **Brēgodъ*, скратено име од исчезнатото име **Брегогод* < **Brēgogodъ*, заложено во основата на името на охридското село *Брагожда*, денес во Албанија (Станковска, 2002: 55), **Небрег*, кое се наоѓа во основата на името на селото *Небрегово* (Прилепско) (Станковска, 1985: 59; Конески, 1991: 29), *Побрег*, што лежи во основата на името на селото *Побрегово* (Гевгелиско), регистрирано во турскиот пописен дефтер од 1568/1569 година (ТД, 2003: 75). Во полската антропонимија е познато личното име *Niebrzeg* (Bańkowski, 1984: 140), а во антропонимијата на бугарскиот јазик се среќава личното име *Брегослав* (Заимов, 1988: 37).

Во антропонимијата на македонскиот јазик морфемата *гост/-гост*, која се јавува како прва и како втора составка, се одликува со поголема продуктивност во образувањето на композитните антропоними, сп. *Гостимир*, *Гостомир*, *Гостивар*, *Гостивит*; *Делгост*, *Драгогост*, *Желегост*, *Милогост*, *Радогост*, *Скорогост*, *Хотогост* (Станковска, 1992). Споредбени лични имиња со оваа морфема се познати во антропонимијата на словенските јазици, сп. срп. *Гостидраг*; *Милогост*, *Радогост* (Грковић, 1977), хрв. *Gostimir*, *Gostislav* (Šimundić, 1988: 133); *Dobrogost*, *Slavogost* (Šimundić, 1983: 195), *Živogost*, што се наоѓа во основата на топонимот *Živogošće* (Šimunović, 1986: 33), слов. **Gostirad*, што се крие во основата на топонимот *Goztyray*, денес *Gašteraj* (Košmrlj, 1970: 102), буг. *Гостилуб*, *Гостовой*, *Гостомир*; *Доброгост*, *Желигост*, (Заимов, 1988), чеш. *Hostibor*, *Hostimil*, *Hostirad*; *Belehost*, *Blizhost* (Svoboda, 1964: 76), пол. *Gościlub*, *Gościwoj*; *Bdzigost*, *Niegost* (Malec, 1971: 87).

ВЕЛИМАЖ. Во турскиот опширен пописен дефтер за Скопскиот вилает од 1467/1468 година меѓу жителите на градот Скопје е напишано лицето *Велимас* или *Велимаш* (ТД, 1971: 421). Ние сметаме дека старото име гласело *Велимаж*, а формата на името *Велимаш* што е напишана во дефтерот, е добиена како резултат на обезвучувањето на крајниот консонант *ж* во неговиот безвучен парник *ш*.

Личното име *Велимаж* < **Velimǫžь* претставува сложено име, кое е составено од составните делови *Вели-* и *-маж*. Морфемата *вели-* потекнува од придавската компаративна форма во старословенскиот јазик *ВЕЛНН* ‘поголем, голем, велик’ < прасл. **velъjь* од придавката **velъ*, сп. стсл. адв. *ВЕЛЬМН* ‘мошне, силно, гласно’. Морфемата *-маж*

потекнува од стсл. именка **МЖЖЬ** ‘маж, сопруг, човек; селанец’ < прасл. **mǫǰь*. Во старословенско-македонскиот речник лексемата **МЖЖЬ** е наведена со значењето ‘маж, сопруг, човек’, а е наведена и лексемата **ВЕЉМЖЖА** ‘велможа, дворјанин’ (Десподова, 1999: 241, 49). Во личното име *Велимаж* носовката од заден ред **Ж** се заменила со вокалот *a*.

Во македонскиот антропонимски фонд со морфемата *вели-* се образувани личните имиња: *Велибор*, *Велигост*, *Велимир*, *Велислав* (Станковска, 1992: 58 – 59). Морфемата *маж-/маж*, како и фонетската варијанта *-муж* (со замена на **Ж** > *y*), се содржи во составот на двочлените имиња: *Добромуж*, *Драгомуж* (Станковска, 1992: 99, 104), *Мажовит*; *Белмуж*, *Будимаж* и *Бучимаж*, кои се наоѓаат во основата на топонимите: *Мажучишта* – село во Прилепско, *Белмуш* – ливади и пасиште на Шар Планина, *Будимаж* – пасиште (Слп, Велешко), *Будимаш* – врв на планината Дрен, висок 1918 м (Прилепско) и *Бучимаш* – село во Охридско, сега во Албанија (Станковска, 2002: 31, 63, 69).

Сложени антропоними во чијшто состав влегува морфемата *вели-* се присутни во антропонимијата на словенските јазици, сп. срп. *Велимир*, *Велибор*, *Веломир*, *Велослав* (Грковић, 1977: 50–51), буг. *Велигост*, *Велимир*, *Велислав*, *Велослав* (Заимов, 1988: 46), чеш. **Veľebor*, *Veľe'ub*, *Velislav*, полап. **Veľebud* (Svoboda, 1964: 91), пол. *Wielebor*, *Wieledrog*, *Wielemir*, *Wielemysł* (Malec, 1971: 122). Антропонимската база **mǫǰь*/**-mǫǰь* поретко се среќава во антропонимијата на словенските јазици, сп. срп. *Мужбрат*; *Црномуж* (Грковић, 1977:), *Драгмуж* (Грковић, 1983: 61), *Радмуж* (Пешикан, 1986: 96), буг. *Мъжсил*, *Мъжо* (Заимов, 1988: 161), хрв. *Mužan*, *Muško* (Šimundić, 1982: 278), слов. *Radomož*, заложено во основата на топонимот *Radomožci* (Košmrlj, 1970: 102).

ВЕРИСЛАВ. Антропонимот *Верислав* < **Věrislavъ* е двочлено лично име, кое е составено од составките *Вер-* и *-слав*. Првата составка *вер-* е рамна на императивната форма *вери* од стсл. глагол **ВѢРНТИ**, **ВѢРЖ** ‘верува’, изведен од стсл. именка **ВѢРА** ‘вера, празноверие’ < прасл. **věra*, а втората составка *-слав* е од стсл. именка **СЛАВА** ‘слава, чест, почит’ < прасл. **slāvā* од глаголот **slāviti* ‘слави’ (Bezljaj, 2005: 300; Bezljaj, 1995: 257). Личното име *Верислав* е забележено во турските пишани извори од XV век (Станковска, 1992: 60). Личното име *Верислав* е познато во антропонимијата на

хрватскиот јазик: *Verislav* (Šimundić, 1988: 358) и во антропонимијата на бугарскиот јазик: *Верислав* (Заимов, 1988: 48).

Морфемата *слав/-слав* се вбројува меѓу најфреквентните деривациски елементи во образувањето на словенските сложени антропоними. Во антропонимијата на македонскиот јазик со морфемата *слав/-слав* се среќаваат, на пример, личните имиња: *Славимир, Славољуб, Славомер, Славомир; Билослав, Бранислав, Велислав, Дедослав, Драгослав, Љубослав, Милослав, Нинослав, Станислав, Хранислав* и други.

Личното име *Верислав* се наоѓа во основата на ојконимот *Вериславци* – исчезнато село во Тиквешко. Селото *Вериславци* е регистрирано во турскиот опширен пописен дефтер за нахијата Тиквеш од 1570 година, а таму е запишано: „Село Мирановци, припаѓа на Тиквеш; со додавање на селото *Вериславци*, кое припаѓа кон Пијанец, се наоѓаат на едно место со селото Храниславци и друго Мирановци.“ (ТД, 1982: 541 – 542). А. Стојановски, кој е преведувач и редактор на овој дефтер, од една страна, смета дека селото *Вериславци*, најверојатно, се однесува на селото Вратиславци, кое се наоѓа северозападно од Делчево, а од друга, вели дека споменатите села во пописниот дефтер „се наоѓале едно крај друго (како маала на една населба)“. Меѓутоа, селото Вратиславци е регистрирано во истиот дефтер од 1570 година во нахијата Пијанец (ТД, 1983: 267), така што ни се чини дека е невозможно со истиот попис двапати да било опишано селото Вратиславци, а да не се укаже дека се работи за исто село. Од текстот во пописот, всушност, произлегува дека селото *Вериславци* била посебна селска населба, која била лоцирана во непосредна близина на селата Мирановци и Храниславци во Тиквешката Област. Во научната литература е искажано гледиштето дека раселеното село Храниславци се наоѓало меѓу денешните села Марена и Глишиќ (Јачева-Улчар, 2008: 318). Според тоа, може да се каже дека исчезнатото село *Вериславци* било лоцирано во близината на споменатите кавадаречки села, односно на просторот меѓу градовите Неготино и Кавадарци.

Името на селото *Вериславци* претставува примарно топонимско име со патронимско значење. Името на селото *Вериславци* настанало со топонимизација на старото патронимско, односно фамилијарно име **Вериславци*, кое произлегува од првобитната атрибуциска синтагма **Верислави* (= **Вериславови*) (*деца, синови*). Придавскиот дел од синтагмата **Верислави* е образуван со посесивниот придавски суфикс *-ѝ* во формата за множина *-и*, кој, по

отфрлањето на именскиот дел од синтагмата, се супстантивизирал со патронимскиот суфикс *-ци* < *-џци*. На суфиксот *-џ*, *-а*, *-о*, кој потекнува од ие. **-os*, како и на неговата палатална варијанта *-’џ*, *-’а*, *-’е* зад палатален консонант или палатална консонантска група, како на придавска деривациска морфема, која, во словенските јазици, се употребувала за образување на посесивни придавки, првпат обрна внимание Радосав Бошковиќ во научната расправа „Поводом неких топонима“ (Бошковиќ, 1978: 379–392). Деривациската постапка при образувањето на името на селото се одвивала на следниот начин: **Верислави (деца, синови) > *Верислави + -џци > *Верислаџџци > *Верислаџџци → Верислаџџци*.

ГОДОЛЕС. Исчезнатото лично име *Годолес* < **Godolěsъ* е двотематско име, кое е составено од компонентата *годо-*, која потекнува од коренот *год-* од стсл. глагол *ГОДНТИ*, *ГОЖДЖ* ‘угоди, исполни (желба, молба на некој)’ < прасл. глагол **goditi* и од компонентата *-лес*, која произлегува од коренот *лес-* од стсл. именка *лѣсъ* < прасл. **lěsъ* ‘шума’.

Личното име *Годолес* се содржи во основата на ојконимот *Годолеш* – село во Елбасанско, кое се наоѓа северно од градот Елбасан (Коњух) во Албанија. Селото *Годолеш* првпат е регистрирано во турскиот дефтер за вилаетот Павло Куртик од 1431 година, а неговото име во дефтерот е напишано во обликот *Godoleş* (Inalcik, 1954: 91, 96). Селото *Годолеш* е забележено во Слепенскиот поменик, чиешто записи датираат од XVI век, а неговото име е напишано со формата *Годџлешн* (Селицев, 1933: 73). Денес во албанскиот јазик селото се вика *Godolesh*.

Името на селото *Годолеш* настанало по пат на метонимија, а е преземено од името на некој хидроним или ороним **Годолеш*. Топонимот **Годолеш* е создаден со супстантивизација на атрибутот од постарата синтагматска форма **Годолеш* < **Годолешъ (Поток, Врв)*, чијшто придавски член е образуван од личното име *Годолес* со посесивниот придавски суфикс *-џ* (Заимов, 1973: 93; Станковска, 2002: 109). По елизијата на именскиот член од составот, изразен со термините *поток*, *врв*, придавката **Годолеш* продолжила да суштествува како елиптично име. Селото *Годолеш* ние порано погрешно го лоциравме во Преспанската Област што се наоѓа во Албанија.

Во антропонимијата на словенските јазици се запазени лични имиња во чиешто образување учествува морфемата *год-/год*, сп. хрв. *Godimir*, *Godislav*, *Godomir*, *Godoslav* (Šimundić, 1988: 126), срп. *Годобрат*, *Годимир*; *Негода* (Грковиќ, 1977: 65, 144), буг. *Годеслав*;

Желегод (Заимов, 1988: 65, 104), чеш. **Hoděmysl, Hodislav, Nehod* (Svoboda, 1964: 75), пол. *Godzimir, Godzislav; Mirogod, Zdziegod* (Malec, 1971: 86). Во македонската антропонимија со оваа морфема се познати сложените имиња: *Годимир; Делогод, Желогод, Радогод, Хотогод* (Станковска, 1992).

Морфемата *лес-/лес* поретко се употребува во образувањето на композитните антропоними. Сепак, лични имиња во чијшто состав е вклучена оваа морфема се запазени во антропонимијата на словенските јазици, сп. срп. *Лесивој* (Грковић, 1977: 119), *Lěsomirъ* (Бошковић, 1978: 396), буг. *Лесорад* (Заимов, 1988: 138). Во антопонимијата на македонскиот јазик, покрај личното име *Годолес*, се среќаваат уште и личните имиња *Лесовит*, кое лежи во основата на ојконимот *Лесовит* – село во областа Трифилија, Грција, *Љуболес*, кое е вградено во основата на името на селото *Љуболеш* (Дебарско), денес во Албанија, *Тихолес*, кое се наоѓа во основата на раселеното село *Тихолас* во Корчанско, Албанија (Станковска, 2002: 218, 232, 387).

ДРАГО(Ј)ЕЗД. Личното име *Драго(ј)езд* (гласот *ј* се губи пред *е*) < **Dorgoždъ* претставува двоосовно име, кое е составено од составните делови *Драго-* и *-језд*. Морфемата *драго-* потекнува од стсл. придавка *драгъ* ‘драг, скапоцен’ < прасл. **dorgъ*, а морфемата *-језд* води потекло од коренот *језд-* од стсл. глагол *ѣздѣти* < *ѣздѣти, ѣждѣ* ‘јазди, јава, вози (кола)’ < прасл. **ězd-*.

Старото лично име *Драго(ј)езд* се чува во основата на ојконимот *Драго(ј)езд* – село во околината на градот Делвина во Јужна Албанија. Денес селото се вика *Dragopezd*, чијашто форма е видоизменета под влијание на албанскиот јазик. Името на селото *Драго(ј)езд* настанало по пат на метонимија, а е пренесено од некое постаро хидронимско или оронимско име **Драгојезд*. Топонимот **Драгојезд* е елиплично име со посесивно значење, добиено од првобитната бинарна конструкција **Драгојезд* < **Драгојездъ (Поток, Врв)*, чијашто адјективна компонента е образувана од личното име *Драгојезд* со посесивниот придавски суфикс *-ъ* (Станковска, 2002: 141). Придавката **Драгојезд* од составот **Драгојезд* < **Драгојездъ (Поток, Врв)*, по отпаѓањето на именскиот член, изразен со термините *поток, врв*, се супстантивизирала и продолжила да постои во форма на елипса.

Личното име *Драго(ј)езд* досега не е потврдено во антропонимскиот фонд на словенските јазици, но неговите составни делови се користат при образувањето на други лични имиња. Морфемата *драг-/драг* е доста запазена како деривациски

антропонимски елемент во словенските јазици и со неа, на пример, се образувани личните имиња: срп. *Драгобрат, Драгобуд, Драговит; Бољедраг, Вугдраг* (Грковиќ, 1977), буг. *Драговет, Драгодал, Драгомил* (Займов, 1988: 95), хрв. *Dragomir, Dragoslav* (Šimundić, 1988: 84), струс. *Dorogomil, Dragomir* (Skulina, 1974: 10), чеш. *Drahobud, *Drahobil, Drahomir; Nedrah* (Svoboda, 1964: 75), пол. *Dragomil, Dragomyst; Ljubodrog, Siemidrog* (Malec, 1971: 83). Во антропонијата на македонскиот јазик оваа деривациска морфема се одликува со особена продуктивност, сп. *Драживој, Драгирад, Драгобрат, Драговит, Драгожел, Драгомир, Драгомуж, Драгослав; Диодраг, Милодраг* и други (Станковска, 1992).

Морфемата *језд-/језд*, исто така, е позната како антропонимска зборообразувачка морфема во антропонијата на словенските јазици, сп. срп. *Јездивој, Јездимир, Појезда, Пријезда* (Грковиќ, 1977), буг. *Ездивер, Ездимир; Доброезд* (Займов, 1988: 89, 102), хрв. *Jezdimije, Jezdimir* (Šimundić, 1988: 162), пол. *Dojazd, Przejazd, Przyjazd, Uni(e)jazd* (Bańkowski, 1984: 157), чеш. *Obj(j)ězd* (Svoboda, 1964: 77). Во македонската антропонија се среќаваат личните имиња: *Ездимир, Ездомир, Јездимир, Језемил* од исчезнатото **Ездемил* (Станковска, 1992: 115, 136).

ЖЕЛОВАР. Исчезнатото село *Желовар*, веројатно, се наоѓало во регионот на градот Елбасан во Албанија. Неговото име е регистрирано во турскиот дефтер за вилаетот Павло Куртик од 1431 година, каде што тоа е напишано во обликот *Gelavar* (Inalcik, 1954: 87). Името на селото во документот е погрешно запишано, па затоа предлагаме тоа да се прочита како *Желовар*, бидејќи гласот *ж* од турскиот администратор можел да се запише со *г*, а вокалот *о* во дефтерот често се предава со *а*. Не е неверојатно и пред доаѓањето на османлиите името на селото *Желовар* да било видоизменето во *Gelavar* под влијание на албанскиот јазик.

Името на селото *Желовар* е метонимско образување, а е преземено од постаро хидронимско или оронимско име **Желовар*. Топонимот **Желовар* потекнува од некогашната адјективна синтагма **Желовар < *Желоварјь (Поток, Рид)*, чијашто придавка е образувана од личното име *Желовар* со посесивниот придавски суфикс *-јь* (Станковска, 2002: 162). Придавката **Желовар* од составот **Желовар < *Желоварјь (Поток, Рид)*, по отпаѓањето на именскиот член, изразен со термините *поток, рид*, се супстантивизирала и продолжила да суштествува во форма на елиптично име.

Личното име *Желовар* претставува двотематско име, кое е составено од составките *Жело-* и *-вар*. Морфемата *жело-* потекнува од

коренот *жел-* од стсл. глагол ЖЕЛѢТИ, ЖЕЛѢЖ ‘сака, има желба, пожелува’ < прасл. **želēti*. Во старословенско-македонскиот речник, покрај глаголот ЖЕЛѢТИ, ЖЕЛѢЖ е забележена и глаголската варијанта ЖЕЛАТИ, ЖЕЛАЖ (Десподова, 1999: 128). Морфемата *-вар* потекнува од коренот *вар-* од стсл. глагол ВАРНТИ, ВАРЖ ‘испреви, престигне, брза; опоменува’. Во старословенско-македонскиот речник е нотирана глаголската лексема ВАРНТИ, ВАРЖ со значењата ‘претходи, испревари, тргнува пред, престигнува, тргнува, стигнува, оди пред неког’ (Десподова, 1999: 46).

Во антропонимијата на словенските јазици се познати композитни лични имиња во чијшто состав се вклучени коренските морфеме *жел-* и *-вар*. При нивното образување морфемата *жел-/жел* се употребува како прва и како втора компонента, сп. срп. *Желидраг*, *Желимир*, *Желислав* (Грковић, 1977: 92), буг. *Желевид*, *Желибор*; *Доброжел*, *Драгожел* (Заимов, 1988), ст. рус. *Želislav* (Skulina, 1974: 16), пол. *Żelibor*, *Żelibrat*, *Żeligniew* (Malec, 1971: 131), чеш. *Želiděd*, *Želil’ut*; *Strětužel*, полап. *Želibor* (Svoboda, 1964: 93). Во антропонимијата на словенечкиот јазик се среќава хипокористикот **Želimъ*, кој настанал по пат на скратување од сложените антропоними **Želimirъ*, **Želimyslъ* (Bezljaj, 2005: 444). Во македонскиот антропономастикон со оваа морфема се среќаваат личните имиња: *Желимир*, *Желогод*; *Драгожел* (Станковска, 1992), како и во топонимијата: *Желевид*, *Желогод*, *Желегост*, *Желобуд*, кои се наоѓаат во основата на ојконимите: *Желевижда* – село во Бератско, Албанија, *Желегожде* – село во Коструско, Грција, *Желегошта* – село во областа Арта, Грција, *Желобуд* – исчезнато село во Дебарско, Албанија (Станковска, 2002: 159, 161).

Сложени лични имиња во чијшто состав се содржи морфемата *вар-/вар* поретко се застапена во антропонимијата на словенските јазици, сп. чеш. **Varhost*, што лежи во основата на топонимот *Varhošt*, **Varobyl* (Svoboda, 1964: 98), срп. *Самовар* (Грковић, 1977: 176), буг. *Болевар*, *Хваливар*, што се наоѓаат во основата на имињата на селата *Болеварци* (Трновско) и *Хварваловци* (Еленско) (Заимов, 1975: 204). Во антропонимскиот фонд на македонскиот јазик со оваа морфема се засведочени сложените имиња: *Житовар*, кое е документирано во документи од XV век, *Плисвар*, забележено во XIV век (Станковска, 1992: 121, 222), а во топонимијата се среќаваат уште и личните имиња: *Брадовар*, *Бучовар*, *Варбуд*, *Плетвар*, кои се заложени во основата на топонимите: *Брадовар* – село во Јанинско, Грција, *Бучовар* – месност со

ниви и ливади (Беровско), *Варбужда* – раселено село во околината на градот Хрупишта, Грција, *Плетвар* – голем рид (Прилепско) (Станковска, 2002).

ЉУДОВИД. Сложеното лично име *Људовид* < **Ljudovid*ъ е составено од морфемата *људо-* од прасл. именка **ljudъ* ‘народ’ > стсл. *людъ* и *людые* ‘народ, луѓе’ и од морфемата *-вид* од коренот *вид-* од стсл. глагол *видѣти, виждж* ‘види, гледа, назира, се покажува’ < прасл. **viděti*.

Личното име *Људовид* е заложено во основата на името на селото *Људижда*, кое се наоѓа во областа Епир, Грција. М. Фасмер името на селото го бележи со формата *Λιδίσδα* и тој смета дека примарна форма на името е *Λεδέσδα* (Vasmer, 1941: 39). Ј. Заимов смета дека името треба да се земе со *и*, и затоа ја предлага за примарно име формата **Љибижда* < *Љубижда*, а неговата основа ја изведува од личното име *Љубвид* (Заимов, 1973: 121).

Како што може да се забележи, формата **Љибижда* воопшто не одговара на грчкиот запис во кој јасно се запишани двете букви *δ* во името *Λιδίσδα*. Според нас, името на селото треба да се прочита како *Људижда*, бидејќи во грчкиот јазик слогот *Љу-* е видоизменет во *Ли*. Првобитното име на селото *Људижда*, најверојатно, било **Људовижда*, кое потекнува од постарата адјективна синтагма **Људовижда* (*Вес*), чијашто придавка е образувана од личното име *Људовид* со придавскиот суфикс *-јъ* во формата за ж. р. *-ја* (Станковска, 2002: 220–221). По елизијата на именскиот член од составот **Људовижда* (*Вес*), изразен со апелативот *вес* < стсл. *вьсь* ‘село’, придавката **Људовижда* се супстантивизирала и продолжила да постои како елиптично име. Подоцнежната форма на името на селото **Људижда* настанало со губењето на интервокалното *в* и со асимилацијата и контракцијата на вокалите што се нашле во непосреден допир: *ои* > *ии* > *ѝ* > *и*.

Во антропонимијата на словенските јазици поретко се среќаваат композитни лични имиња во чијшто состав влегува морфемата *људ-/људ*, сп. чеш. *L'udomil*, *L'udomér*, *L'udislav*; *Zalud* (Svoboda, 1964: 78), пол. *Ludźmir*, *Ludomir*; *Radolud*, *Sławolud* (Malec, 1971: 93), струс. *Ljudьslav*, *Poljud* (Skulina, 1974: 20), буг. *Људмил* (Заимов, 1988: 144), срп. *Људевит* (Грковић, 1977: 123), хрв. *Ljudevit* (Šimundić, 1988: 203). Во антропонимијата на македонскиот јазик е познато личното име *Људмил*, а во топонимијата се среќава уште и сложеното име *Људогост*, што се наоѓа во основата на ојконимот

Лидагос < *Људогост – село во Берско, Грција (Станковска, 2003–2004: 480).

Морфемат *вид-/-вид* е пофреквентна во образувањето на сложените имиња во македонската антропонимија, сп. *Видимир*, *Видомир*, *Видослав*, кои се одбележани во нашиот антропономастикон, *Видобит*, *Видовит*, *Желевид*, *Подвид*, *Радовид*, кои се посведочени во топонимите: *Видобишча* – место и воденици во селото Рамне, Охридско (Пјанка, 1970: 206), *Видовишта* – село во Кочанско, *Желевижда* – село во Бератско, Албанија, *Подвижде* – исчезнато село во Кичевско (Станковска, 2002), *Радовижда* – село во Јанинско, Грција (Vasmer, 1941: 48; Заимов, 1973: 148). Во антропонимијата на словенските јазици оваа морфема, исто така, се употребува како прва и како втора составка во составот на сложените имиња, сп. срп. *Видислав*, *Видомир*; *Боговид*, *Завид*, *Световид* (Грковић, 1977), буг. *Видимир*, *Видобит*; *Невид* (Заимов, 1988), чеш. **Vidhost*; *Dobrovid*, *Malovid*, *Snovid*, *Závid* (Svoboda, 1964: 91), пол. *Widogost*, *Widorad* (Malec, 1971: 121).

НОВОСИЛ. Антропонимот *Новосил* < **Novosilъ* е сложено име, кое е обликувано од составните делови *Ново-* и *-сил*. Морфемата *ново-* потекнува од стсл. придавка *новъ* < прасл. **novъ* ‘нов’, а морфемата *-сил* потекнува од стсл. именка *снл* ‘сила, моќ, подвиг’ < прасл. **sila*. Во старословенско-македонскиот речник е забележена лексемата *снл* со значењата ‘сила, способност, моќ, можност, големина, значење, смисла, подвиг; војска; имање род, плод’ (Десподова, 1999: 417).

Старото лично име *Новосил* се чува во основата на ојконимот *Новосиле* – село кое се наоѓа во околијата на градот Премети, Албанија. Името на селото *Новосиле* е забележено од А. М. Селишчев и внесено на картата што е приредена во неговата книга за словенското население во Албанија (Селишчев, 1931: Карта 5с). Името на селото *Новосиле* е елиптично име со посесивно значење, а е добиено со супстантивизација на адјективот од некогашната синтагматска формација **Новосиле* < **Новосилје* (*Село*). Придавската компонента **Новосиле* од синтагмата **Новосиле* < **Новосилје* (*Село*) е образувана од личното име *Новосил* со посесивниот придавски суфикс *-јъ* во формата за ср. р. *-је* (Станковска, 2002: 277). Сметаме дека не може да се прифати искажаното мислење на Селишчев, кој, ојконимот *Новосиле*, го објаснува како преобразена форма од **Новосел*, т. е. од *Ново Село* (Селишчев, 1931: 262).

Личното име *Новосил* е потврдено во антропонимијата на словенските јазици, сп. рус. *Новосил*, кое се наоѓа во основата на топонимот *Новосилово* (Селищев, 1968: 50), чеш. *Novosil*, кое се крие во основата на топонимот *Novosil'* (Svoboda, 1964: 95).

Во антропонимијата на словенските јазици се потврдени и други сложени имиња во чијшто состав е вградена придавската лексема *нов*, сп. срп. *Новисав* < *Новислав* (Пешикан, 1984: 76), хрв. *Novimir*, *Novomir* (Šimundić, 1988: 257). Во македонскиот антропонимски фонд се среќаваат редица хипокористични и деминутивни имиња, изведени од придавката *нов*, односно од некое сложено име од типот на *Новомир*, *Новосил*, сп. *Нов*, *Новак*, *Новаче*, *Нован*, *Новачко*, *Новачо*, *Нове*, *Новица*, *Новко*, *Ново*, *Новчо* и други (Станковска, 1992: 205).

Употребата на антропонимската база *сил/-сил* при деривацијата на сложените антропоними, е доста ограничена. Во чешката антропонимија со морфемата *-сил* се образувани личните имиња *Bujesil*, кое се наоѓа во основата на топонимот *Bujesily*, *Nasil*, *Usil*, во антропонимијата на полскиот јазик се познати личните имиња *Nasil*, *Posil*, во антропонимскиот фонд на српскиот јазик се среќаваат композитните имиња *Бујсил*, *Војсил*, *Гојсил*, *Пресил* (Грковић, 1977), а во антропонимијата на бугарскиот јазик е познато името *Војсил* (Заимов, 1988: 54).

Во антропонимијата на македонскиот јазик со оваа морфема се образувани личните имиња: *Живосил*, што се наоѓа во основата на ојконимот *Живасил* < *Живосил* – село во областа Долни Дебар, денес во Албанија (Станковска, 2003 – 2004) и *Силовод*, непосредно посведочено во нашиот антропонимски фонд (Станковска, 1992: 250).

ПОЧЕСТ. Исчезнатото лично име *Почест* < **Роџьстьѣ* двочлено име, кое е обликувано од морфемата *по-* од стсл. предлог *по-* и од морфемата *-чест* од стсл. именка *ѹьсть* ‘чест, почит, почест’ < прасл. **ѹьсть*. Во старословенско-македонскиот речник се забележани именките *поѹьсть* ‘почест’ и *ѹьсть* ‘чест, почит, чувствување, почест’, како и глаголот *ѹьстити* ‘почитува’ (Десподова, 1999: 341, 533).

Личното име *Почест* се чува во основата на ојконимот *Почешти* – село во Дебарско, денес во Албанија. Во турскиот опширен пописен дефтер за вилаетот Горни Дебар од 1467 година името на селото е запишано со формата *Потсасти*, а во истиот облик е забележено и во извршениот попис во 1583 година (ТД, 1976: 294). Во Кодиката на Бигорскиот манастир од 1863 година селото е напишано

како село поцестн (Мошин, 1971: 176). Од А. М. Селишчев тоа е забележено со формата *Почести* (Селищев, 1931: Карта 2с). Сегашното име на селото *Почешти* е преиначено од постарото име **Почешт* под влијание на албанскиот јазик.

Името на селото **Почешт* е метонимско образување, а е преземено од постаро хидронимско или оронимско име **Почешт*, кое потекнува од првобитната адјективна синтагма **Почешт* < **Почешть* (*Поток, Рид*), чијашто адјективна компонента е образувана од личното име *Почест* со посесивниот придавски суфикс *-јь* (Станковска, 2002: 311). По елизијата на именскиот член, изразен со термините *поток, рид*, од синтагмата **Почешт* < **Почешть* (*Поток, Рид*), придавката **Почешт* се супстантивизирала и продолжила да егзистира како елиптично име.

Во антропонимијата на словенските јазици се среќаваат лични имиња образувани со составните делови *по-* и *-чест*, сп. срп. *Побрат, Подраг, Помил* (Грковиќ, 1977), чеш. **Podař, Pochval, Pomir, *Posad* (Svoboda, 1964: 102), пол. *Pobor, Posil, Powid* (Malec, 1971: 103), струс. *Poljud, Pozvzd* (Skulina, 1974: 17) и чеш. *Čstibor, *Čstěmír, Čstomír, Česlav; Bolečest, Dobročest, Svěčest* (Svoboda, 1964: 73), пол. *Czesław; Boleczest, Skaziczest, Zdzi(e)czest* (Malec, 1971: 77).

ПРВОСЛАВ. Во турскиот опширен пописен дефтер од 1568/1569 година во нахијата Аврет Хисар во Солунскиот санџак е регистрирано селото *Првославец*, со друго име Брзац, во кое се попишани 53 христијански семејства, 25 неженети лица, 6 баштини и 1 вдовица (ТД, 2003: 66). Притоа, А. Стојановски забележува дека селото *Првославец*, чиешто име може да се прочита и како *Берославец*, досега не е идентификувано во казата Аврет Хисар, што треба да значи дека селото одамна е раселено. Макар што името на селото, како што кажува А. Стојановски, може да се прочита и како *Бериславец*, ние при нашата анализа ќе се определиме за обликот *Првославец*, како примарно име на ова исчезнато село.

Ојконимот *Првославец* претставува структурно-топонимско образување со посесивно значење, а потекнува од првобитната бинарна конструкција **Првославъ* (= *Првославов*) (*Поток, Рид*), чијашто придавска компонента е образувана од личното име *Првослав* со посесивниот придавски суфикс *-ъ*. Придавскиот член **Првославъ* од составот **Првославъ* (*Поток, Рид*), по отпаѓањето на именскиот член, изразен со апелативите *поток, рид*, се супстантивизирал со суфиксот *-ъць* > *-ец*, кој се карактеризира со структурно-топонимската функција. Деривациската постапка се одвивала по следниот пат: **Првославъ* (*Поток, Рид*) > **Првославъ* + *-ъць* > *Првославецъ* >

Првославец. Името на селото *Првославец* означува 'поток или рид што му припаѓал на Првослав, односно каде што живеел Првослав'.

Личното име *Првослав* < **Ръrvoslavъ* претставува двокомпонентно име, кое е составено од морфемата *прво-* од стсл. приставка *пръвъ* 'прв, најпрв, најважен' < прасл. **ръrvъ* и од морфемата *-слав* од стсл. именка *слава* 'слава, чест, почит' < прасл. **slāvā*. Личното име *Првослав* кај нас е запишано во писмени споменици од XIV век (Станковска, 1992: 225). Исто така, името *Првослав* е забележено во турскиот опширен пописен дефтер за Скопскиот вилает од 1467/68 година (ТД, 1971: 465).

Наспрема машкото име *Првослав* е образувано женското лично име *Првослава*, кое е запишано во турскиот пописен дефтер за Кичевската нахија од 1467/1468 година (ТД, 1971: 205).

Личното име *Првослав* е потврдено во антропонимијата на јужнословенските јазици, сп. срп. *Првослав* (Грковић, 1977: 160), хрв. *Prvislav, Prvoslav* (Šimundić, 1988: 277), буг. *Първослав* (Заимов, 1988: 184). Во антропонимијата на словенечкиот јазик се среќава хипокористикот *Prven* < **Ръrvenъ*, кој е заложен во основата на топонимот *Prvenci* (Snoj, 2009: 336).

ПРЕТИМИР. Сложеното лично име *Претимир* < **Prētimirъ* е составено од морфемата *прети-*, којашто е еднаква со императивната форма *прети* од стсл. глагол *прѣтнѣти, прѣциж* 'се заканува, негодува, се противи, загрозува' < прасл. **prētiti* и од морфемата *-мир* од стсл. именка *миръ* < прасл. **mirъ* (Станковска, 1992: 226). Личното име *Претимир* е запишано во турскиот опширен пописен дефтер за Скопскиот вилает од 1467/1468 година (ТД, 1971: 508). Во старословенско-македонскиот речник е забележен глаголот *прѣтнѣти* со значењата 'се заканува, кара, укорува, наредува, негодува, се натажува' (Десподова, 1999: 380).

Антропоними образувани со морфемата *прети-* поретко се присутни во антропонимијата на другите словенски јазици. Со морфемата *прети-* е посведочено личното име во антропонимијата на полскиот јазик *Przecisław* (Bańkowski, 1984: 145). Морфемата *мир-/и-мир* се вбројува меѓу најпродуктивните деривациски морфемии при образувањето на словенските сложени антропоними. Во антропонимијата на македонскиот јазик се среќаваат, на пример, личните имиња: *Мирбил, Мироглав, Мирогоја, Мирогуб, Мирослав; Беломир, Боримир, Будимир, Владимир, Градимир, Десимир, Љутомир, Својмир, Тихомир* и други.

Извори:

- Мошин, Владимир. 1971. *Словенски ракописи во Македонија*, кн. I. Скопје.
- Селищев, А. М. 1931. *Славянското население в Албанија (Карта)*. Софија.
1933. *Македонските кодичи XVI – XVIII век*. Софија.
- ТД, 1971. *Турски документи за историјата на македонскиот народ, опишан пописен дефтер № 4 (1467 – 1468 година)*, ред. М. Соколовски, А. Стојановски. Скопје.
- ТД, 1976. *Турски документи за историјата на македонскиот народ, опишани пописни дефтери од XV век*, том III, ред. М. Соколовски. Скопје.
- ТД, 1982. *Турски документи за историјата на македонскиот народ, опишани пописни дефтери од XVI век за Кустендилскиот санџак*, том V, кн. III, ред. А. Стојановски. Скопје.
- ТД, 1983. *Турски документи за историјата на македонскиот народ, опишани пописни дефтер од XVI век за Кустендилскиот санџак*, том V, кн. I, ред. М. Соколовски. Скопје.
- ТД, 2003. *Турски документи за историјата на Македонија*, опишан пописен дефтер за Солунскиот санџак од 1568/69 година, том IX, кн. 2, ред. А. Стојановски. Скопје.
- ТД, 2007. *Турски документи за историјата на Македонија, опишан пописен дефтер за Паша санџакот (казите Драма, Кавала Серез и Неврокоп) од 1569/70 година*, том X, кн. 2, ред. А. Стојановски. Скопје.
- Inalcik, Halil. 1954. *Higri 835 tarihli Süret-i-defter-i sancak-i Arvanid*. Ankara.

Литература:

- Бошковиќ, Радосав. 1978. *Одабрани чланци и расправе*. Титоград.
- Видоески, Божидар. 1986. *Акцентските системи во македонските дијалекти во Грција (Егејска Македонија) и Јужна Албанија. Македонски јазик*, год. XXXVI – XXXVII. Скопје. С. 19 – 45.
- Грковиќ, Милица. 1977. *Речник личних имена код Срба*. Београд.
1983. *Имена у Дечанским хрисовуљама*. Нови Сад.
- Десподова, Вангелија. 1999. *Старословенско-македонски речник (со грчки паралели)*. Прилеп – Скопје.
- Займов, Ѓордан. 1973. *Български географски имена с -јь*. Софија.
1975. *Двучлени лични имена в българската топонимия. Onomastica*, г. XX, z. 1 – 2. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk. С. 169 – 230.
1988. *Български именник*. Софија.
- Јачева-Улчар, Елка. 2008. *За некои исчезнати ојконим од Тиквешкиот Регион. Македонски јазик минато, сегашност, иднина*. Скопје. С. 315 – 320.
- Конески, Блаже. 1965. *Историја на македонскиот јазик*. Скопје.
1991. *Македонски места и имиња*. Скопје.
- Пешикан, Митар. 1984. *Зетско-хумско-рашка имена на почетку турског периода. Ономатолошки прилози*, V. Београд. С. 1 – 182.

1986. Стара имена из Доњег Подримља. Ономатолошки прилози, VII. Београд.
- Пјанка, Влоѓимјеж. 1970. *Топономастиката на Охридско-преспанскиот базен*. Скопје.
- Селищев, А. М. 1968. Избранные труды. Москва.
- Станковска, Љубица. 1985: *Етимологијата на ојконимите Дуње, Небрегово, Чепигово и Мажучишта*. Литературен збор, год. XXXII, кн. 3. Скопје. С. 57 – 65.
1992. *Речник на личните имиња кај Македонците*. Скопје.
1997. *Исчезнати лични имиња во македонската топонимија*. Зборник во чест на Радмила Угринова-Скаловска. Скопје. С. 277 – 287.
2002. Суфиксите -јъ, -џъ, -ѝ во македонската топонимија. Прилеп.
- 2003 – 2004. Презентација на неколку стари лични имиња, *Folia onomastica Croatica*, 12 – 13. Zagreb. С. 467 – 484.
- Bańkowski, Andrzej. 1984. *Staropolskie imiona dwuczłonowe z osobliwymi składnikami*, *Onomastica*, r. XXIX. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź. С. 127 – 160.
- Bezljaj, 1995. *Etimološki slovar slovenskego jezika, tretja knjiga*. Ljubljana.
2005. *Etimološki slovar slovenskego jezika, četrta knjiga*. Ljubljana.
- Košmrlj, Maja. 1970. *Dvočlenska antroponima v slovenskih krajevnih imenih*. *Onomastica jugoslavica*, 2. Ljubljana. С. 102 – 117.
- Malec, Maria. 1971. *Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Skok, Petar. 1971. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, knjiga prva*. Zagreb.
- Skulina, Tadeusz. 1974. *Staroruskie imiennictwo osobowe, cz. II*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk.
- Snoj, Marko. 2009. *Etimološki slovar slovenskih zamljepisnih imen*. Ljubljana.
- Svoboda, Jan. 1964. *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha.
- Šimundić, Mate. 1982. *Nepoznata hrvatska osobna imena s kraja XI. stoljeća*, *Onomastica jugoslavica*, vol. 9. Zagreb. С. 275 – 282.
1983. *Nepoznata osobna imena i prezimena šibenskog kraja od XII stoljeća do novijega vremena*. Ономатолошки прилози, IV. Београд. С. 179 – 197.
1988. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb.
- Šimunović, Petar. 1986. *Istočnojadranska toponimija*. Split.
- Vasmer, Max. 1941. *Die Slaven in Griechenland*. Berlin.